

## ՆՈՐ ԿԻՐԱԿԻ ԿԱՄ ԿՐԿՆԱԶԱՏԻԿ ԹՈՎՄԱՍԻ ԹԵՐԱՀԱՎԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

*«Որովհետև դու ինձ տեսար, հավատացիր, երանի նրանց, որոնք չեն տեսել և սակայն կհավատան»*

*(Հովհ. 20:29):*

Հարուցյալ Հիսուսի խոսքն է սա, որն ուղղված էր թերահավատ Թովմաս Առաքյալին և նրա անձի միջից բոլոր ժամանակներում ապրած, ապրող և ապրելու կոչված սերունդներին:

Հովհաննես Ավետարանչի 20-րդ գլխի 24-29 համարներում կարող ենք կարդալ Թովմաս Առաքյալի թերահավատության մասին.

*«Իսկ Թովմասը՝ տասներկուսից մեկը՝ Երկվորյակ կոչվածը նրանց հետ չէր, երբ Հիսուս եկավ: Մյուս աշակերտները նրան ասացին, թե՛ Տիրոջը տեսան: Եվ նա ասաց նրանց. «Եթե չտեսնեմ նրա ձեռքերի վրա մեխերի նշանը և իմ մատները մեխերի տեղերը չդնեմ ու իմ ձեռքը նրա կողի մեջ չխրեմ, չեմ հավատա»:*

*Ուրթ օր հետո աշակերտները դարձյալ ներսում էին. և Թովմասը՝ նրանց հետ: Հիսուս եկավ փակ դռներով, կանգնեց մեջտեղը ու ասաց. «Խաղաղություն ձեզ»:* Ապա Թովմասին ասաց. «Բեր քո մատները և դիր այտեղ ու տես իմ ձեռքերը, և բեր քո ձեռքը ու մտցրու իմ կողի մեջ. անհավատ մի եղիր, այլ՝ հավատացյալ»: Թովմասը պատասխան տվեց ու Նրան ասաց՝ «Տեր իմ և Աստված իմ»: Հիսուս նրան ասաց. «Որովհետև դու ինձ տեսար, հավատացիր, երանի՛ նրանց, որոնք չեն տեսել և սակայն կհավատան» (Հովհ. 20:24-29):

Քրիստոնեությունը նոր և արմատական հեղաշրջում բերեց անմահության գաղափարին: Նա անմահությունը դարձրեց պայծառ մի իրողություն, այն հաստատելով Հիսուսի Հարության դեպքի վրա: Քրիստոնեությունը եղավ և է այն միակ կրոնը, որ բոլոր դարերի մարդկանց միտքը զբաղեցնող Հոր Երանելու դասական հարցմանը՝ «Չի եթե իջնի մարդ գերեզման, չի ելնի այլևս, չի դառնա՝ իր տունը, իր տեղն էլ նրան չի ճանաչի» (Հոր 7:9-10), պատասխանում է դրականապես, հայտարարելով՝ «Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց»:

Այսպիսով քրիստոնեությունը լուսավոր մի կյանքի արշալույսը բացեց մեղավոր և հուսահատ մարդկության առաջ, որն անգլիացի մեծ բանաստեղծ Բայրոնի նման ասում է, թե՛ «Անմահությունը ցրրում է բոլոր ցավերս, սրբում արցունքներս և խորքից լսվող հավիտենական որոտի պես ականջիս հնչեցնում է այս ճշմարտությունը՝ «Ինչպիսի ապրես հավիտյան»:

19-րդ դարի նշանավոր անգլիացի մի քարոզիչ, հետևյալ ազդու և տպավորիչ պատմությամբ տալիս է Հիսուսի մեղքի ու մահվան վրա տարած հաղթանակի իսկական իմաստը.

*«Նա պատմում է, թե մի օր շուկա գնացած ժամանակ, տեսնում է մի փոքրիկ տղայի, որի ձեռքում հնացած մի վանդակ ու նրա մեջը սովորական մի թռչուն կար: Երբ քարոզիչը տղային հարցնում է, թե՛ «Ի՞նչ պիտի անի թռչունին», նա անգթորեն պատասխանում է. «Մի քիչ խաղալուց հետո պիտի սպանեմ նրան»: Բարի քարոզիչը մտահոգված թռչունի վիճակով, թանկ գնով*

վերցնում է այն ու տղայի ներկայությամբ ազատ արձակում, իսկ վանդակը վերցնելով իր հետ տանում ու դնում է Եկեղեցու խորանի վրա:

Հաջորդ օրը Չառիկ լինելով, հավատացյալները Եկեղեցի գալով ու խորանի վրա տեսնելով ծոմոված ճաղերով, դատարկ ու հին վանդակը՝ պարմանում են:

Քարոզի ժամանակ, բարի կրոնականը պատմում է տղայի ու թռչունի պատմությունը և ավելացնում. «Ճիշտ նույն բանն էր, որ մեր Տերը Հիսուս արեց մեզ համար: Մեղք կոչվող ախարը մեզ առել էր վանդակի մեջ ու մենք թաթախվել էինք՝ մահվան երկյուղից բռնված, բայց Հիսուս գալով հարցրեց մեղքին, թե նա ի՞նչ էր ցանկանում անել մեզ՝ մարդկանց:

- Նախ իրենց պիտի սովորեցնեմ առել իրար և երբ ձանձրանամ, պիտի սպանեմ նրանց:

- Հիսուսի հարցին, թե ի՞նչ է պահանջում նրանց ազատ արձակելու համար: Նա պատասխանում է.

- Սակայն ի՞նչ պետք ունես սրանց. մարդիկ Քեզ պիտի առեն, թքեն Քո վրա, չարչարեն ու ապա խաչ հանեն: Բայց եթե անպայման ուզում ես ապատել նրանց, սրանք պիտի արժեն ամբողջ արցունքներդ ու երակներիդ մեջ հոսող արյունը, մի խոսքով ամբողջ կյանքդ»: Ինչպես գիտենք, Հիսուս Իր երիտասարդ 33-ամյա կյանքը գոհեց մեր մեղքերի փրկության համար:

Երջանկահիշատակ Վազգեն Վեհափառը ասում է.

«Հսկեցեք և արթուն մնացեք, որ Հարության հույսը չհանգչի ձեր հոգիներից ներս: Հավիտենապես ապրելու ցանկությամբ է, որ մարդը գերապանցում է ինքն իրեն՝ դառնում շինարար, ստեղծագործող, արարիչ և անմահ: Առանց հավիտենապես ապրելու հույսի, մարդը կմեռնի մահից առաջ, սակայն այդ հույսով նա կապրի մահից էլ այն կողմ...»:

«Որովհետև դու ինձ տեսար, հավատացիր, երանի նրանց, որոնք չեն տեսել և սակայն կհավատան»:

Ես վստահ եմ, որ այսօր ևս, քանակ դարեր հետո էլ, հավատքի նույն փորձառությունն է ապրում յուրաքանչյուր քրիստոնյա: Ուրեմն, Քրիստոսի Հարությամբ ներշնչված, եկեք մեր միջից հանենք ու նետենք Թովմաս Առաքյալից ժառանգված թերահավատությունը և լցվենք անսահման հավատքով ու հույսով դեպի վաղվա պայծառ օրը և մեր երջանիկ ապագան: Թերահավատ են նրանք, որոնց մեջ ներկա չի Ինքը՝ Հիսուս Քրիստոս:

Երուսաղեմի միաբան երջանկահիշատակ Սիոն Արք. Մանուկյանն ասում է.

«Ի՞նչ է պատճառը այսօրվան խոռվյալ կացության, պետություններ իրարու դեմ կզինվին, պիրար կխաբեն, պիրար կատեն, վասն ինչի՞: Մի մոռնաք թե մեծ մասը քրիստոնյա պատվական անունն ալ կկրեն իրենց վրա: Վասնզի եսասեր են ու անհավատ...: Եվ կգանգատին թե աշխարհը փոխված է, Աստված չարերը չի պատժեր, և արդարները չի պաշտպաներ ու վարձատրեր: Կարճատես մտածողություն, աշխարհը փոխված է, բայց Աստված չի փոխվիր, մենք փոխված ենք, մենք չարացած ենք, թերահավատ եղած ենք,

չըսե՞լու համար անհավատ» (Միոն Արք. Մանուկյան, «Ավետարանի Պատգամներ» Բ. Տպագրություն, Երուսաղեմ, 1965, էջ 143):

Սուրբ Հարության խորհրդով ոգևորված՝ Աստուծու նկատմամբ ունեցած անսահման սիրով և հանուն Հիսուսի Ավետարանի ճշմարտությունների, քրիստոնյաները շարունակում են իրենց պայքարը, որպեսզի վերահաստատեն արդարությունը մարդկանց միջև: Իր նշանավոր մի ճառում «Ես մի երազ ունեմ» Մարտին Լուտեր Քինկը խոսում է իրականացված մի երազի մասին ու ասում. «Ես մի երազ ունեմ, որ մի օր Ջորջիայի կարմիր բլուրների վրա նույն եղբայրության սեղանի շուրջ հնարավորություն ունենան նստել և՛ նախկին սարուկները և՛ նրանց նախկին տերերը»:

**Հիսուս մարդկային բանական կյանքի գերագույն վերանորոգիչն է:**

Քրիստոնեության հիմնական այս գաղափարին է հատկացված Նոր Կիրակին: Եվ օրվա շարականը, որը Ներսես Լամբրոնացու քերթողական բարձր ոճով գրված գրչի արդյունքն է, հայտարարում է մարդկային ազգի նորոգությունը մեղքի ու մահվան հնությունից ու հռչակում այս Կիրակին իբրև նավակատիքը, այսինքն՝ սկիզբը մեր փրկության:

Որպես հայ քրիստոնյա ի՞նչ իմաստ ունի մեզ տոնել Սուրբ Զատիկը, երբ մի նոր փոփոխություն չպիտի լինի մեր կյանքում: Զգույշ լինենք և չտոնենք այն պարզապես նշած լինելու համար, ընդհակառակը, մեր խորհրդածության նյութ դարձնելով Քրիստոսի հրաշափառ Հարությունը, բարեփոխենք մեր կյանքն ու ապրելակերպը և ազնվացնենք մեր պգացումները:

Քրիստոսի Հարությունը իրապես տոնած կլինենք և ճշմարտապես հավատացած Նրան, եթե մենք էլ ներքնապես հարություն առնենք: Այլ խոսքով, երբ մենք կարողանանք մեռցնել մեր անձնասիրությունը, ատելությունն ու հպարտությունը, այն ժամանակ մենք ևս հաղթած կլինենք աշխարհին ու մասնակից կդառնանք մեր Տիրոջ Հարության. «Եթե նրա մահվան նմանությամբ տնկակից եղանք նրան, պիտի լինենք նաև նրա հարության նմանությամբ» (Հռոմ. 6:5):

Մեր ժողովրդի կյանքում տեղ է գտել «Թովմաս լինելու» մասին խոսելիքները: Վստահություն փնտրող մարդիկ, մանրազնին կերպով հարցերը քննելուց հետո, դարձյալ թերահավատությամբ են մոտենում ասվածներին: Այսպիսի մարդիկ ամեն ասածը կասկածի տակ են առնում ու չեն հավատում մինչև անձամբ չստուգեն: Ժողովուրդը այդպիսիներին դիմում է ասելով. «Ինչ է, Թովմաս՝ս եղար»:

Տարիքով մարդիկ պնդում են, որ հավատքի մասին եղածը չպետք է մանրամասն քննել, այլ պետք է ուղղակի հավատալ: Ներկա աշխարհի գիտական պարզացումն ու հաջողությունները երիտասարդներին մղում են ամեն ինչ ստուգելու, նույնիսկ դարերով ճանաչված առարկաները: Օրինակի համար սրբատուփի մեջ գտնվող սրբի մասունքի իրական լինելը հարցականի տակ դնելուց հետո, նրանք մտածում են, «արդյոք նշյալ սրբի մասունքն է դա, թե՛ ոչ» և խոսքը գործի վերածելով հնագիտական պանապան տեսակի գործիքներով փորձում են ճշտել աճյունի հնությունը: Ավելի առաջ գնա-

լով, ուզում են հարցականի տակ դնել Հիսուսի Մարդեղության Խորհուրդը, Սուրբ Հոգու միջոցով Սուրբ Կույսի Հղացումը, Քրիստոսի աստվածային և մարդկային բնությունների միասնական գործությունը, տիեզերքի ստեղծագործությունը ու վերջապես Աստծու գոյությունը:

Մեր ժողովրդի արտահայտությունը ինչքա՛ն է հարմարվում նրանց ասելով. *«Ինչ է, Թովմա՛ս եղար»:* Իսկ Հիսուսի հանդիմանությունը որքա՛ն դաստիարակիչ է բոլորիս համար. *«Անհավատ մի՛ լինի, այլ՝ հավատացյալ»:* Թովմասի անհավատությանը արված պատասխանը, ինքնին մի հրահանգ է բոլոր ժամանակներում ապրող այն մարդկանց, որոնք Հիսուսի Հարության կամ հավիտենական ճշմարտությունների նկատմամբ քննական մոտեցում են ցուցաբերում. *«Երանի՛ նրանց, որոնք չեն տեսել և սակայն կհավատան»:*

Շնորհք Պատրիարք Գալուստյանը շեշտելով հանդերձ Թովմաս Առաքյալի թերահավատությունը, դրական գծեր է նկատում նրա կեցվածքի մեջ.

*«Թովմաս երևութապես անհավատ անձ մը լինելով հանդերձ՝ արի և առաքինի առաքյալ մըն էր խորքին մեջ: Մենք երիցրս պարտական ենք իրեն: Ինչպես հիշեցինք՝ նախ անոր համար որ մեզի անձնուրացության սքանչելի օրինակ մը տվավ. հանձն առնելով և հրավիրելով իր ընկերները մեռնիլ Հիսուսի կողմե հայտնված գերագույն և գեղեցկագույն ճշմարտության մը, երբ Ան պատասխանելով իր հարցումին հաստատեց որ ինք է Ճանապարհը, ճշմարտությունը և Կյանքը իրաց հոգևոր և հավիտենական մարզին մեջ: Ու վերջապես իբրև երրորդ պարզ մեզի շահեցուց Քրիստոսի վերջին և մեծագույն երանին. «Երանի՛ առանց տեսնելու հավատացողներուն»:* (Շնորհք Պատրիարք Գալուստյան, *«Տաղավար Տոներ»*, Երուսաղեմ, 1976, էջ 209):

Լրացնելու համար Շնորհք Պատրիարքի հրաշալի բացատրությունները, ասենք, որ Թովմաս Առաքյալը առաջինը եղավ, որ Քրիստոսին Աստված կոչեց, ասելով. *«Տեր իմ և Աստված իմ»*, մի բան, որ չի վրիպել Ս. Ներսես Շնորհալի Հայրապետի ուշադրությունից *«Նայեաց սիրով»* շարականում. *«Անստվեր լույս, էությանդ առաջ կանգնած պաղատում ենք Քեզ, որ հարության երեկոյի զոները փակված՝ տասնմեկին երևացիր. Թովմասի հետ Քեզ ենք գոչում, Քեզ Տեր և Աստված ենք դավանում, այս երեկո մեզ մտ էլ իջիր ու ողջույնդ տուր մեր հոգիներին»:*

Լավ պիտի լիներ, եթե ձեզանից ամեն մեկը իր հոգու ու սրտի մեջ ունենար Հիսուսի Հարության լույսից մի ճառագայթ՝ հաղթելու համար կյանքի բոլոր դժվարություններն ու նեղությունները: Իբրև Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցու և Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի հավատարիմ զավակներ, մեր պարտականությունը կատարած հայ մարդու ներքին հպարտությամբ Հիսուսի նրման բացականչենք՝ *«Մենք հաղթեցինք աշխարհին»:*

ՇԱՐԱԿԱՆ ՕՐՀ. ԳԿ.  
«ՆՈՐՈԳԵԱԼ ԿՂԶԻՔ»

Նորոգեալ կղզիք առ աստուած եկեղեցիք հեթանոսաց, ի գլխոց լերանց գոչմամբ ձայնի տուր պփառս աստուծոյ. եւ պատմեցէք զբաշտութիւն յարուցելոյն ի մեռելոց:

Երկնաւոր փեսային հարսնացեալ եկեղեցի աստուծոյ, վարդարեա ի ներքոյ ի հանդերձս յոսկեհուն պսակեալ. քանզի ահա գայ առ քեզ քրիստոս փառաց թագաւորն:

Բախացեալ որդիք սիոնի ի թագաւորն քրիստոս, տօնեցէք ցնծութեամբ վնատկատիս հոգւոց մերոց նորոգեալք ի հնութենէ. եւ ընդ հրեշտակս օրհնեսցուք զքրիստոս փառաց թագաւորն:



*Աստօու նորոգված կղզիներ, հեթանոս եկեղեցիներ, լեռների կատարներից բարձրաձայն փառք տվեք Աստծուն և պատմեք մեռելներից Հարուցյալի քաջությունը:*

*Աստօու Երկնավոր փեսայի հարսնացյալ եկեղեցի, վարդարվիր ներքնապէս պճնված ոսկեհուն հանդերձներով, որովհետեւ ահա Քեզ մոտ է գալիս փառքի Թագավորը՝ Քրիստոս:*

*Քրիստոս Թագավորով ուրախացած Սիոնի որդիներ, ցնծությամբ տոնեցեք հնությունից նորոգված մեր հոգիների նավակատիքը և հրեշտակների հետ օրհնենք Քրիստոսին՝ Փառքի Թագավորին:*

Նոր Կիրակիի այս օրը կրկին անգամ ցնծությամբ և ուրախությամբ բացականչենք՝ «Քրիստոս Յարեաւ ի մեռելոց» և ստանանք հաղթական պատասխանը՝ «Օրհնեալ է Յարութիւնն Քրիստոսի»: Ամեն: